

سیره پژوهی رژی بلاشر

خاورشناس فرانسوی

تألیف

زیبا شفیعی خوزانی

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۶

سرشناسه: شفیعی خوزانی، زیبا، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور: سیره پژوهی رژی بلاشر، خاورشناس فرانسوی / تألیف زیبا شفیعی خوزانی.
مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۹۱ ص: جدول.
شابک: 978-964-00-1896-5
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.
یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۷۷]-۱۸۲.
موضوع: بلاشر، رژیس، ۱۹۰۰-۱۹۷۳ م. -- نقد و تفسیر.
موضوع: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- سرگذشتنامه.
موضوع: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- تأثیر -- تمدن غرب.
موضوع: قرآن -- تحقیق.
موضوع: اسلام‌شناسان فرانسوی.
موضوع: سنت نبوی -- نقد و تفسیر.
موضوع: اسلام و غرب.
موضوع: خاورشناسان -- دیدگاه درباره قرآن.
رده‌بندی کنگره: ۷۱۳۹۶ ش ۸ ب/۵/۵ BP
رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۹۴
شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۸۲۳۲۵

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۱۸۹۶-۵

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵-۴۱۹۱

سیره پژوهی رژی بلاشر، خاورشناس فرانسوی

© حق چاپ: ۱۳۹۶، مؤسسه انتشارات امیرکبیر

نوبت چاپ: اول

مؤلف: زیبا شفیعی خوزانی

طراح جلد: محمدرضا نبوی

حروف متن: میترا ۱۳

چاپ و صحافی: چاپ ایمان، تلفن: ۸۸۴۰۲۴۲۴

شمارگان: ۵۰۰

بها: ریال

تلفن مرکز فروش: ۰۲۱-۶۱۲۸

فروش اینترنتی: www.amirkabir.net

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۹	..... نقلی قولی از بلاشر دربارهٔ پیامبر اسلام(ص)
۱۱	..... پیشگفتار
۱۷	..... فصل اول: سیره پژوهی مستشرقان فرانسوی از آغاز جنگ‌های صلیبی تا نیمه اول قرن بیستم
۱۷	..... اسلام تهدیدی برای اروپا
۱۸	..... پیامبر اسلام در آثار نویسندگان قرون وسطی
۱۹	..... جنگ‌های صلیبی و تحقیقات کلونیایی
۲۲	..... پیامبر اسلام(ص) در اروپای پس از رنسانس (دوران اصلاحات ۱۵۰۰ - ۱۶۵۰م.)
۲۴	..... دیدگاه اروپای عصر روشنگری نسبت به پیامبر اسلام(ص)
۲۷	..... پیامبر اسلام(ص) از دید اسلام‌شناسان فرانسوی در قرن نوزدهم
۲۹	..... سیره پژوهی در فرانسه قرن بیستم
۳۰	..... شرح حال و آثار رژی بلاشر
۳۲	..... جمع‌بندی
۳۵	..... فصل دوم: منابع سیره نبوی از دید رژی بلاشر
۳۵	..... قرآن
۳۸	..... حدیث و سیره
۴۳	..... موضع شرق‌شناسان قرن نوزدهم در برابر کتب سیره
۴۵	..... موضع بلاشر در برابر سیره
۴۸	..... روش بلاشر در تدوین زندگینامهٔ پیامبر اسلام(ص)
۵۴	..... جمع‌بندی
۵۵	..... فصل سوم: گاهواره اسلام
۵۵	..... حجاز گاهواره اسلام
۵۷	..... جریان‌های یکتاپرستی در قرن ششم میلادی
۵۸	..... محیط مکه مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر اسلام از نظر بلاشر
۶۳	..... جمع‌بندی
۶۵	..... فصل چهارم: پیامبر اسلام(ص) پیش از رسالت

۶۵	تولد پیامبر اسلام(ص).....
۶۵	ارهاصات.....
۶۶	نام‌گذاری پیامبر اسلام(ص).....
۶۶	کودکی پیامبر اسلام(ص).....
۶۷	نوجوانی پیامبر اسلام(ص).....
۶۸	مسافرت به شام.....
۶۹	پیشینه اعتقادی پیامبر اسلام(ص).....
۷۱	سواد پیامبر اسلام(ص).....
۷۶	ازدواج با خدیجه.....
۷۷	تحنث.....
۷۷	عوامل مؤثر در تحول مذهبی پیامبر(ص) از دید بلاشر.....
۷۹	جمع‌بندی.....
۸۱	فصل پنجم: آغاز دعوت در مکه.....
۸۱	بعثت.....
۸۳	حالات وحی.....
۸۴	تردید در وحی.....
۸۵	نخستین سوره‌های مکی و موضوعات مطرح در آن.....
۸۷	توحید، اصل وحدانیت خدا در اسلام.....
۹۱	برخورد با مشرکان.....
۹۵	جمع‌بندی.....
۹۷	فصل ششم: گسترش رسالت در مکه.....
۹۷	سوره‌های مرحله دوم دعوت در مکه و موضوعات مطرح در آن.....
۹۹	توحید.....
۱۰۰	برخورد با مشرکان.....
۱۰۳	منشاء قصه‌های قرآن.....
۱۰۶	محمد(ص) خاتم پیامبران.....
۱۰۷	جمع‌بندی.....
۱۰۹	فصل هفتم: ناکامی و ترک دعوت در مکه.....
۱۰۹	سوره‌های دوره سوم مکی و موضوعات مطرح در آن.....
۱۱۲	توحید.....
۱۱۴	رابطه با مشرکان.....
۱۱۵	معراج.....
۱۱۷	جایگاه پیامبر اسلام(ص) در بین مرسلین.....
۱۲۱	رسالت جهانی.....
۱۲۲	جمع‌بندی.....

۱۲۵.....	فصل هشتم: استقرار و تحکیم جامعه اسلامی در مدینه
۱۲۵.....	سوره‌های مدنی
۱۲۶.....	نخستین اقدامات پیامبر اسلام(ص) در مدینه
۱۳۱.....	برخورد با مشرکان
۱۳۱.....	انگیزه پیامبر اسلام(ص) در جنگ با مشرکان
۱۳۲.....	سریه «نخله»
۱۳۳.....	جنگ بدر
۱۳۴.....	برخورد با منافقان
۱۳۶.....	برخورد با یهود
۱۳۹.....	غزوه بنی قینقاع
۱۴۰.....	غزوه بنی نظیر
۱۴۱.....	غزوه بنی قریظه
۱۴۲.....	خیبر، آخرین دژ یهود
۱۴۳.....	نظریه تغییر و تنزل رفتار پیامبر(ص) در مدینه
۱۴۵.....	جمع‌بندی
۱۴۷.....	فصل نهم: گسترش اسلام در عربستان تا زمان فوت پیامبر(ص)
۱۴۷.....	تغییر موقعیت پیامبر(ص) در مدینه
۱۵۰.....	ازدواج‌های پیامبر اسلام(ص)
۱۵۴.....	رسالت جهانی
۱۵۵.....	برخورد با مشرکان
۱۵۵.....	صلح حدیبیه
۱۵۶.....	فتح مکه
۱۵۸.....	برخورد با منافقان
۱۵۸.....	مسجد ضرار
۱۶۰.....	موضع پیامبر اسلام(ص) نسبت به پیروان دیگر ادیان آسمانی
۱۶۴.....	عام الوفود
۱۶۵.....	وفات پیامبر اسلام(ص)
۱۶۶.....	جمع‌بندی
۱۶۷.....	فصل دهم: مطالعه تطبیقی سیره بلاشر با آثار اسلام‌شناسان غربی پیش از او
۱۶۷.....	سیره بلاشر از دید سایر مستشرقان
۱۶۸.....	مقایسه سیره بلاشر با آثار پیشینیان او
۱۶۹.....	پیامبر(ص) از نگاه بلاشر
۱۷۳.....	فصل یازدهم: نتیجه‌گیری
۱۷۳.....	۱. نظر بلاشر در مورد قرآن و کتب سیره به‌عنوان منابعی برای تألیف شرح حال
۱۷۳.....	۲. مبانی و مبادی بلاشر در استفاده از قرآن و کتب سیره

۳. میزان پابندی بلاشر به روش پیشنهادی اش ۱۷۴
۴. ارزیابی کار بلاشر از نظر میزان نوآوری، تقلید، تأویل و برداشت‌های شخصی و... .. ۱۷۵
۵. جایگاه سیره بلاشر در بین مطالعات دیگر سیره پژوهان ۱۷۶
- کتاب‌شناسی ۱۷۷
- پیوست‌ها ۱۸۳
- فهرست کامل کتاب‌های بلاشر ۱۸۳
- فهرست مقالات بلاشر ۱۸۴
- ترتیب سوره‌های قرآن طبق روایت ابن عباس ۱۸۷
- ترتیب نزول سوره‌های قرآن براساس طبقه‌بندی بلاشر ۱۹۱

نقلی قولی از بلاشر دربارهٔ پیامبر اسلام(ص)

«گویا در پایان حجة الوداع محمد(ص) فریاد برآورده است: "پروردگارا آیا من به رسالتم خوب عمل کرده‌ام؟" و انبوه جمعیت یک‌صدا پاسخ داده‌اند: "آری تو به مأموریتت به‌طور کامل عمل کردی". احتمالاً در زمان حاضر هیچ شخصی وجود ندارد - با هر عقیده‌ای که باشد - که این قضاوت را تأیید نکند. به علاوه کمتر بنیان‌گذار مذهبی وجود دارد که زمینی این چنین نامرغوب را با ابزاری این چنین شکننده آماده کرده باشد... برای رسیدن به این هدف، بنیان‌گذار اسلام قابلیت‌های زیادی را مورد استفاده قرار داده است: یک نوع سرسختی، ثبات قدم و اخلاص در کار که بی‌نظیر به نظر می‌رسد... نه بی‌تفاوتی، نه اهانت، نه زبانی که به منافع مادی‌اش وارد می‌شد، نه دسیسه‌ها، نه توطئه‌ها و نه حتی پیشنهادهای مختلف سازشی که چندین بار توسط بت‌پرستان به او داده شد، هیچ‌کدام نتوانست او را از مأموریتش روی‌گردان کند. در زمان‌های سخت که قرآن نیز شاهد آن است، او می‌توانست خونسردی‌اش را حفظ کند و شهامتش را افزایش دهد. در واقع این رهبر جامعه خوب می‌دانست مشاورانش را چگونه انتخاب کند... هیچ‌وقت مسئولیت‌ها و مأموریت‌های اطرافیان را به آن‌ها یادآوری نمی‌کرد، بهتر از هر کسی محاسن و معایب قومی را که در میان آن‌ها به دنیا آمده بود، می‌شناخت. او ملهمی بود که حتی یک روز هم فکر نکرد که بدون نصرت الهی می‌تواند پیروز شود، با وجود این می‌توانست آینده را پیش‌بینی کند و ضعف و قدرت حریف را بسنجد. هر آنچه در موردش گفته باشند، این مرد فردی مهربان و سخی بوده است. هنگام فتح مکه عفو او چیزی فراتر از یک اقدام سیاسی بود... اگرچه محمد(ص) در آخرین لحظات زندگی در مورد تحقق رسالت خود پرسید، اما او توانست با ضمیری آرام نسبت به مأموریت انجام شده، به خواب ابدی فرو رود»¹.

---

1. Blachère, *Le problème de Mahomet*, 128-129.

پیشگفتار

برخورد مسیحیان با اسلام همواره با سوء تفاهماتی همراه بوده است. برای مدت بیش از هزار سال، دین اسلام، عمده‌ترین تهدید برای مردم اروپا به نظر می‌رسید و اسلام و مسلمانان سرسخت‌ترین دشمنان مسیحیت و تمدن غربی محسوب می‌شدند. نخستین تصاویری که مسیحیان از اسلام و پیامبر آن در ذهن ساخته بودند، تصاویری حقیقتاً مخدوش و تحریف شده بود،^۱ اما به تدریج که مغرب‌زمین از قرون وسطی فاصله گرفت، شناخت اروپاییان از اسلام بیشتر شد و خاورشناسان نامداری به میدان آمدند که با کشیشان کینه‌توز و مورخان زودباور گذشته تفاوت داشتند و بدون انگیزه‌های تبلیغی و میسیونری، به قرآن و زبان عربی علاقه نشان دادند. در نیمه اول قرن هفدهم قرآن ابتدا به زبان فرانسه و سپس به زبان‌های انگلیسی، ایتالیایی، آلمانی و هلندی ترجمه شد و راه را برای پژوهشگران هموار کرد. از اواسط قرن نوزدهم نیز منابع تحقیقی بیشتری در دسترس مورخان اروپایی قرار گرفت، روش تاریخی انتقادی اساس کار آن‌ها در مطالعه تاریخ صدر اسلام گردید و چندین تحقیق عالمانه درباره تاریخ زندگی حضرت محمد(ص) در اروپا صورت پذیرفت. این امر موجب ایجاد تغییراتی عمده در نگرش اروپاییان نسبت به اسلام و پیامبر اسلام شد؛ اما از آنجاکه هنوز بخشی از داورهای غلط گذشته درباره پیامبر اسلام(ص) در اروپا ادامه دارد، مسلمانان همچنان اظهارات اسلام‌شناسان غربی را حمله مسیحیت به اسلام می‌شمارند. متفکران مسلمان همواره در دفاع از پیامبر اسلام و معتقدات خویش تلاش کرده‌اند؛ اما به نظر می‌رسد تلاش‌های آن‌ها نتوانسته توجه پژوهشگران غربی را به خود جلب نماید، زیرا ایشان تنها به احتجاجات صوری علیه مسیحیت و دیدگاه‌های غربی قناعت کرده، سعی نکرده‌اند تا از چشم‌انداز فکری غربیان، آگاهی یابند. مطالعه دقیق آثار اسلام‌شناسان غربی، بررسی موردی اظهارات آنان و پاسخگویی به شیوه‌ای علمی و مستدل، گامی در جهت رفع این سوء تفاهمات، ارائه تصویری واقعی از رسول گرامی اسلام به غیر

---

1. Schimmel, 1; Ibid; Said, 59; Watt, *The influence of Islam on medieval Europ*, 73.

مسلمانان و تقریب ادیان و تمدن‌های اسلامی و غربی است. در راستای این هدف، این کتاب در نظر دارد دیدگاه‌های «رژی بلاشر» (۱۹۰۰ - ۱۹۷۳ م.)^۱، یکی از خاورشناسان برجسته قرن بیستم میلادی درباره سیره رسول گرامی اسلام را به قضاوت بنشیند.

رژی بلاشر پروفیسور مدرسه ملی زبان‌های شرقی پاریس، مدیر مؤسسه مطالعات اسلامی آکادمی پاریس و عضو آکادمی‌های قاهره و دمشق بود. تاریخ ادبیات عرب از آغاز تا پایان قرن ۱۵ میلادی^۲، ترجمه قرآن^۳ به زبان فرانسه که یکی از بهترین ترجمه‌های قرآن به زبان‌های اروپایی شناخته شده، مقدمه‌ای بر قرآن^۴ و چندین کتاب و مقاله در باب تاریخ و تمدن اسلامی وی را در شمار اسلام‌شناسان برجسته قرن بیستم قرار داده است. او پیرامون سیره رسول گرامی اسلام نیز کتاب مسئله محمد، شرح حال نقادانه‌ای از بنیانگذار اسلام (ص)^۵ را تألیف نموده که نظرات وی در خصوص منابع سیره، روش وی در تدوین سیره و حاصل تحقیقات او در این کتاب، او را از پیشینیان متمایز ساخته است. در شرایطی که حاصل تحقیقات خاورشناسان قرن نوزدهم، تشکیک در روایات سیره و بی‌اعتمادی به همه منابع روایی و تاریخی اسلام و در نتیجه یأس از امکان ارائه شرح حالی صحیح از پیامبر اسلام (ص) را به همراه آورده بود، رژی بلاشر، ضمن تشریح مشکلات موجود برای استفاده از قرآن و داده‌های کتب سیره به‌عنوان منابع شرح حال نویسی، ادعا کرد که اگرچه امروزه مستندات که امکان نگارش تاریخ زندگی پیامبر اسلام با جزئیاتی شامل وقایع نگاری دقیق و منسجم را فراهم سازد، در دست نیست؛ اما می‌توان به کمک قرآن، تنها منبع معاصر پیامبر، شرایط و فضایی را که رسالت پیامبر اسلام (ص) در آن تکوین و تکامل یافته، باز آفرینی کرد. بلاشر در مسئله محمد شرح حال پیامبر (ص) را صرفاً براساس شواهد قرآنی تدوین نموده، و از اخبار و اطلاعات سیره تنها به‌منظور تأیید داده‌های قرآنی بهره گرفته است.

شمار نقدها و مقالاتی که در دهه اخیر، در رابطه با نظریات بلاشر پیرامون قرآن با استفاده از کتاب در آستانه قرآن^۶ (ترجمه شادروان رامیار از کتاب مقدمه‌ای بر قرآن بلاشر)، نوشته شده^۷ و

1. Régis Blachère.

2. Histoire de la Littérature arabe des origines à la fin du xve.

3. Le Coran, traduit de l'arabe.

4. Introduction au coran.

5. le problème de Mahomet, Essai de biographie critique du fondateur de L'Islam.

۶. بلاشر، رژی، در آستانه قرآن، ترجمه محمود رامیار، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵ ش.

۷. برای نمونه (نک: ربیعی آستانه، مسعود، «آشنایی با قرآن‌شناس برجسته غرب رژی بلاشر»، پژوهش‌های قرآنی، شماره ۲۷ و ۲۸، پاییز و زمستان ۱۳۸۰؛ کاظمی کاشانتویی، شهاب، «نقدی بر نظرات رژی بلاشر»، رسد: آموزش قرآن، شماره ۳، ۱۳۸۲؛ معارف، مجید، «نقد و بررسی آراء رژی بلاشر درباره جمع و تدوین قرآن»، مجله قرآن پژوهی خاورشناسان، شماره ۱، پاییز و زمستان ۱۳۸۵، هجرت، نوشین، «گردآوری و تدوین قرآن در نظریه بلاشر»، کیهان فرهنگ، شماره ۱۷۳، اسفند ۱۳۷۹).

همچنین آمادگی اندیشمندان مسلمان برای پاسخگویی علمی و مستدل به شرق‌شناسانی چون بلاشر که به کار علمی و بی‌طرفانه شهره‌اند، مؤید ضرورت ترجمه کتاب *مسئله محمد*، و دستیابی به دیدگاه‌های وی در خصوص سیره پیامبر اسلام (ص) است. بخشی از نظرات بلاشر پیرامون *قرآن* و حدیث را می‌توان در مقدمه‌ای بر *قرآن جستجو* نمود. این نقطه‌نظرات در برخی مقالات قرآن‌پژوهی مورد نقد و بررسی قرار گرفته، اما بررسی کامل دیدگاه‌های بلاشر پیرامون *قرآن* و کتب سیره و انتقادات وارد بر آن‌ها به‌عنوان منابع سیره نبوی و همچنین شیوه پیشنهادی وی برای تدوین زندگینامه‌ای صحیح از پیامبر اسلام (ص) مبحثی است که تاکنون به آن پرداخته نشده است. از آنجاکه شهرت بلاشر بیشتر به‌واسطه ترجمه *قرآن* و تاریخ ادبیات عرب اوست، نوشته‌های موجود درباره بلاشر، به نقد و بررسی یا ارزیابی آثار وی در این زمینه مربوط می‌شود و بنابر اطلاعات نگارنده، در مورد دیدگاه‌های بلاشر درباره سیره رسول اکرم (ص) تاکنون تحقیق مستقل یا جانبی به زبان فارسی یا زبان دیگری صورت نگرفته است؛ لذا در این تحقیق دیدگاه‌های بلاشر پیرامون *قرآن* و کتب سیره و انتقادات وارده بر آن‌ها به‌عنوان منابعی برای تدوین شرح حال پیامبر، روش پیشنهادی وی برای تدوین سیره‌ای صحیح از پیامبر اسلام (ص)، مبانی وی در استفاده از منابع و میزان پایبندی بلاشر به این مبانی بررسی شده؛ علاوه بر این میزان نوآوری یا تقلید، مستدل و منطقی بودن نتایج، تأثیر عقاید و برداشت‌های شخصی و همچنین میزان توفیق بلاشر در تدوین شرح حالی صحیح و عالمانه از پیامبر اسلام (ص) و جایگاه سیره او در بین مطالعات اسلام‌شناسان غربی پیش از او، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

بدین‌منظور مطالب این رساله در چند فصل تنظیم شده است: فصل اول با عنوان «سیره‌پژوهی مستشرقان فرانسوی از آغاز جنگ‌های صلیبی تا نیمه اول قرن بیستم»، در واقع مدخلی است برای ورود به موضوع اصلی بحث و به سیر دیدگاه‌های اروپاییان نسبت به پیامبر اسلام، از ابتدا تا اوایل قرن بیستم، همزمان با دوره حیات و فعالیت رژی بلاشر پرداخته و خواننده را با فضایی که بلاشر در آن شرایط دست به قلم برده، آشنا می‌سازد. درباره سیره‌پژوهی در فرانسه در هیچ‌یک از زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی و حتی فرانسه، تحقیق مستقلی یافت نشد؛ اما از آنجاکه مطالعات شرق‌شناسی در فرانسه به لحاظ دیدگاه‌ها و نوع نگرش به اسلام و پیامبر (ص)، از تاریخچه مطالعات شرقی^۱ در غرب جدا نیست؛ اطلاعات مربوط به این موضوع را می‌توان به‌صورت پراکنده در کتاب‌هایی که در دهه‌های اخیر درباره مطالعات شرقی و اسلامی اروپاییان نوشته شده، نظیر *شرق‌شناسی*^۲ ادوارد

۱. شایان ذکر است که کاربرد اصطلاح «شرق‌شناسی» از سال ۱۹۷۳، با تصویب کنگره ۲۹ شرق‌شناسان، به «مطالعات شرقی» تغییر یافته است (نک: الویری، ۱۶).

2. Said, Edward, *orientalism*, Newyork, Vintage Books, Adivision of Random. House, 1978.

سعید، محمد(ص) در اروپا^۱ از مینو صمیمی و اسلام/ از نظر واتر^۲ نوشته جواد حدیدی که بیش از دیگران به شرق شناسان فرانسوی زبان پرداخته، استخراج نمود. درباره شرح حال بلاشر و فهرست آثار وی نیز، در کتاب‌های مربوط به شرح حال شرق شناسان مانند موسوعه المستشرقین^۳ عبد الرحمن بدوی، آثار ترجمه شده بلاشر مانند تاریخ ادبیات عرب، ترجمه آذرتاش آذرنوش و مقالات مربوط به نقد بلاشر که ذکر آن رفت، اطلاعات بسیار مختصری آمده است؛ لذا مطالب مربوط به این بخش در این رساله، از مقالات و نوشته‌های فرانسوی زبان که دوستان و همکاران وی درباره او نوشته‌اند، جمع‌آوری شده است.

در فصول بعد، ابتدا خطوط کلی مباحث و دیدگاه‌های بلاشر در قالب بخش‌های مجزا، مطرح شده است. بلاشر در چند اثر خود به‌طور پراکنده و به اقتضای موضوع مطالبی درباره پیامبر اسلام(ص) آورده است. به‌طور مثال بخشی از نظرات او پیرامون منابع سیره در مقدمه/ی بر قرآن و اطلاعاتی درباره عربستان پیش از اسلام و تأثیر ادیان و جریان‌های فکری بر اسلام از کتاب تاریخ ادبیات عرب^۴ او، به دست می‌آید؛ کتاب قرآن^۵ رژی بلاشر از سری «چه می‌دانم» نیز که توسط اسد الله مبشری با نام درآمدی بر قرآن^۶ ترجمه شده و البته به اندازه کتاب رامیار شناخته شده، نیست، در دو بخش از آن حاوی مطالبی خلاصه‌وار در مورد مراحل دعوت پیامبر(ص) در مکه و مدینه است. اما اثری که به‌طور اختصاصی در مورد سیره پیامبر اکرم(ص) نوشته شده، کتاب مسئله محمد است. این کتاب ارزشمند که به فارسی ترجمه نشده، از نثری وزین با واژه‌های تخصصی و دقیق و درعین حال گاه غیر متداول و غیر مصطلح تشکیل شده است. به‌دلیل روش نویی که بلاشر در تدوین سیره پیامبر به کار گرفته، سراسر کتاب مشحون از آیات قرآنی است که بلاشر به آن‌ها استناد کرده و البته شایان ذکر است، شماره آیات در بسیاری از موارد با قرآن‌های موجود متفاوت است، و نگارنده برای ترجمه و تطبیق آیات از قرآن کریم ترجمه آیتی بهره برده است. بلاشر همچنین به‌منظور تأیید داده‌های قرآنی، از اخبار و اطلاعات سیره استفاده کرده، اما در هیچ جا برای نقل قول‌های خود از سیره ارجاع نداده و لذا تمامی ارجاعات این رساله نتیجه جستجوی نگارنده در منابعی است که بلاشر در بخش کتاب‌شناسی کتاب خود از آن‌ها نام برده است. سپس منابع

۱. صمیمی، مینو، محمد(ص) در اروپا، ترجمه عباس مهرپویا، تهران، اطلاعات، ۱۳۸۲ش.

۲. حدیدی، جواد، اسلام/ از نظر واتر، چاپ پنجم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۴ش.

۳. بدوی، ۸۲.

۴. بلاشر، رژی، تاریخ ادبیات عرب، ترجمه آذرتاش آذرنوش، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۳ش.

5. Ibid, Le Coran, Paris, Presses universitaires de France, (Que sais-je?, n 1245), 1966.

۶. همو، درآمدی بر قرآن، ترجمه اسد الله مبشری، تهران، نشر ارغنون، ۱۳۷۲ش.

مورد استفاده بلاشر و روش به کارگیری آن‌ها در تدوین هر بخش از شرح حال پیامبر(ص)، بررسی شده؛ ضمن مقایسه دیدگاه‌های وی با دیگر مستشرقان، به نقد نظرات او پرداخته شده است. در این رساله، اگرچه نقد کامل و همه‌جانبه نظریات بلاشر مورد نظر نیست، اما به فراخور مطلب، از قرآن و منابع سیره و همچنین اظهارات مستشرقان دیگر، برای نقد آراء بلاشر استفاده شده است. برای تعیین عوامل تأثیرگذار بر دیدگاه‌های بلاشر، در پایان هر فصل یک جمع‌بندی از مباحث ارائه شده، به‌وسیله تجزیه - تحلیل موردی اظهار نظرهای بلاشر این عوامل شناسایی و با یک بررسی آماری، براساس تعداد نتایج متأثر از هر عامل، میزان تأثیر هر یک از این عوامل در اظهار نظرهای بلاشر مشخص گردیده و دو فصل آخر نیز به جایگاه بلاشر در بین اسلام‌شناسان غربی پیش از او و ارزیابی کلی کار او اختصاص داده شده است.

این نوشتار براساس پایان‌نامه دکتری مؤلف در رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی در واحد علوم و تحقیقات تهران (سال ۱۳۹۲ش.) تدوین گردیده و بر خود لازم می‌داند مراتب حق‌شناسی خویش را از اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر هادی عالم‌زاده استاد برجسته الهیات که راهنمایی رساله را برعهده داشتند و همچنین استاد مشاور رساله، جناب آقای دکتر شکریمان مدیر گروه زبان و ادبیات فرانسه دانشگاه اصفهان، اعلام دارد.